

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364”(477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
<i>Харитонов Євген Олегович, Харитонova Олена Іванівна,</i> ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗІТКНЕННЯ ІНТЕРЕСІВ: ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР . .	12
<i>Давидова Ірина Віталівна,</i> ЗУСТРІЧНИЙ ПОЗОВ У ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	16
<i>Мінченко Раїса Миколаївна,</i> ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ. АЛЬТЕРНАТИВА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ	20
<i>Сафончик Оксана Іванівна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ ОНЛАЙН ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУНКУ ДІЯ В УКРАЇНІ .	24
<i>Адамова Олена Семенівна,</i> СТРЕС ТА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОСОМАТИЧНІ ТА ПРАВОВІ РОЗВІДКИ.....	27
<i>Бабич Ірина Григорівна,</i> ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У РИМСЬКОМУ ПРАВІ І У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	31
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	34
<i>Василевська Надія Станіславівна,</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ, РЕАЛІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ	37
<i>Глиняна Катерина Михайлівна,</i> ГУМАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	41
HUMANITERIAN PRINCIPLES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN SITUATIONS OF ARMED CONFLICT	41
<i>Галупова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович,</i> ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	45
<i>Журило Сергій Сергійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	49
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ПОДОЛАННІ ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЩОДО ПОНЯТТЯ «МАЙНОВОГО ПРАВА»	53

newborn DNA methylation. *Molecular Psychiatry*. 2023. № 28. P. 5090–5100. URL: <https://doi.org/10.1038/s41380-023-02010-5>.

2. Конституція України від 28.06.1996 р.: станом на 01.01.2020 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001. № 2402-III: станом на 06.10.2024 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.

5. Lewinski A., Brzozowska M., Female infertility as a result of stress-related hormonal changes. *Gynecological and Reproductive Endocrinology & Metabolism*. 2022. Vol. 3 – 2. P. 94-98. DOI: 10.53260/grem.22302035.

6. Ayers S., Ford E. Posttraumatic Stress During Pregnancy and the Postpartum Period // *The Oxford Handbook of Perinatal Psychology*. Oxford Library of Psychology. 2014. P. 182-200.

7. Онишко О., Парасюк В. Репродуктивні права та гарантії їх забезпечення в Україні та в країнах Європи. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 5. С. 120-128.

8. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866-IV: станом на 03.08.2023 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.

9. Офіційний сайт UNFPA (United Nations Population Fund). URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk>.

10. European Society of Human Reproduction and Embryology. URL: <https://www.eshre.eu/>.

Бабич Ірина Григорівна,

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У РИМСЬКОМУ ПРАВІ І У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

На сучасному етапі розвитку цивільного права представництво пов'язане із укладанням правочинів, видачею довіреності, добровільним та договірним представництвом. В цілому визначення пред-

ставництва у цивільному законодавстві встановлює, що представництво, це таке правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє.

Взагалі відносини представництва можуть виникати не тільки із договірних відносин, тобто – представництво за законом. Крім того, відносини представництва відіграють велику роль у процесуальних відносинах. Тобто представництво часто пов'язане не із укладанням правочинів, а передбачає вчинення якихось фактичних дій.

Схожими інститутами, які здійснюють пов'язані із представництвом є, наприклад, помічник, агент, комісіонер. Тому актуальним буде розглянути історичний розвиток формування даного інституту. Це дозволить визначити ключові положення визначення відносин представництва.

Доцільним здається для цього прослідкувати еволюцію формування правового положення суб'єктів цивільного права.

Формування цивільного права, а також відносин представництва сучасного континентального права Європи будується на концепції, принципах римського приватного права. Римське право сформулювало основні положення та визначення в сфері суб'єктів цивільного права, та правосуб'єктності. Формування цих положень чітко прослідковується у історії формування римського права. Положення про суб'єкти еволюціонують із розвитком і вдосконаленням римського приватного права.

Спеціалісти, які досліджують римське право ще з 19 століття визначають, що римське право не визнавало та навіть забороняло будь-яке договірне представництво, будь-яку форму прямого представництва. Визнавалось, з іншого боку, що все ж таки здійснення інтересів іншої особи могло бути. Наприклад, не викликає сумнівів, що батьки здійснювали дії в інтересах своїх малолітніх дітей, або призначалися опікуни, особам, які внаслідок певних обмежень не мали можливості здійснювати цивільні права.

На прикладі еволюції римського права дуже яскраво помітні зміни у правовому статусі суб'єктів та порядок здійснення їх прав, в тому числі і за допомогою інших осіб.

В період дії *jus civile*, суворо формального права, суб'єктами цивільних правовідносин були вільні люди. Але не всі вільні люди могли здійснювати свої права. Батьки сімейства здійснювали права в

інтересах членів своєї родини. Тобто, хоча син міг бути повнолітнім, вільним громадянином римської держави, він не міг бути персоною свого права. В цілому суб'єктами права могли бути всі вільні люди: громадяни Риму, іноземці, особи без громадянства. Не могли бути суб'єктами права тільки раби. Тому, звичайно, виникає певна потреба для негромадян у здійсненні права за допомогою інших осіб, які такі дії можуть здійснити. Відповідно римляни застосовували певні припущення, які дозволяли обійти певним чином принцип формалізму, який властивий *jus civile*.

Прикладом такого припущення є існування рабського та іншого пекулія. У римському праві претору надавалося право застосовувати певну сукупність заходів (*adesticiae qualitatis*) для забезпечення виконання батьками сімейства зобов'язань, які були укладені рабом або сином.

Поступово, із розвитком економічних відносин і еволюції цивільного права виникають і інші види представництва, пов'язані із договором. Так виникають відносини із квазіконтрактних зобов'язань, таких як ведення чужих справ без доручення (*negotiorum gestio*). Цей інститут виникає у добу пізньої Республіки та Принципату, і передбачає захист інтересів особи, яка уклала угоди та здійснювала різноманітні дії в інтересах іншої особи. На підставі договору доручення (*mandatum*) мандатарій (повірений) укладав угоди. За договором доручення могли здійснюватися фактичні та юридично значні дії. Договір був безоплатним. Вважалось, що *mandatum* походить із дружньої послуги, «*ex officio atque amicitia*». Якщо за здійснення таких дій передбачалася плата, то вважалось, що здійснювався найм. А працювати за наймом для римського громадянина вважалось дещо ганебним. Але все ж таки, мандатарій міг отримати певний подарунок, як віддяку у формі «*merces*», або пізніше, «*honor@*». Треба зазначити, що незважаючи на безоплатність доручення, повноваження мандатарія і його поведінка ретельно врегульовувалось. В цьому вбачається початок формування інституту представництва у римському праві. Формуються і інші схожі рими із сучасним представництвом: можна було вчиняти дії не тільки особисто (що вимагалось спочатку за римським правом), але й доручалось виконання іншим особам. В той же час поручитель відповідав за дії залучених осіб як за свої власні.

Ще одним дискусійним питанням в темі дії в інтересах інших осіб є роль органів юридичної особи як представників юридичної особи.

Не завжди органи юридичної особи є представниками юридичної особи, хоча завжди вони діють в інтересах і від імені самої юридичної особи.

В римському праві також визнавали таку концепцію правового положення юридичної особи. Поняття юридичної особи формувалося в римському праві таким чином, що спочатку юридичні особи взагалі не визнавалися дієздатними особами. Тому юридична особа набувала права і обов'язки через представників (D. 38,3:35,1:50; 50,1). Корпорації діяли через збори своїх учасників або через голів (*magistri, rectores*), або за допомогою спеціально уповноважених представників у процесі – *actors*. А благодійні організації діяли за допомогою спеціально уповноважених осіб, які призначалися або власником або духовною владою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Keit Hopkins, «Conquerors and Slaves». URL: <https://www.cambridge.org/core/books/conquerors-and-slaves/4A0A5E6A9E6D3E6A9E6D3E6A9E6D3E6A>
2. Г. Грубінко Історія держави і права зарубіжних країн. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/37725>

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Цифрові технології на сьогоднішній день впливають на усі сфери життєдіяльності нашого суспільства в усьому світі. Розвиток даних технологій та їх активне впровадження в повсякденне життя сучасної людини призвело до переходу усіх в інформаційне суспільство, цифрову економіку та цифровізацію абсолютно різних аспектів суспільного життя. Банківська система звісно також використовує цифрові технології.

Так, цифровізація у банківській справі означає не лише онлайн-банкінг, інтернет-банкінг, мобільний банкінг або безпаперовий бан-